

*POLITIČKA MISAO (1978. i 1979)** Izd. Fakultet političkih nauka
Sveučilišta u Zagrebu i Centar za kulturnu djelatnost SSO Zagreba

U protekle dvije godine, časopis je, kao i inače, bio otvoren prema najaktualnijim temama, i iz teorije i prakse našeg političkog sistema, i iz oblasti međunarodnih ekonomskih i političkih odnosa. Praksa »glavne teme«, koju časopis često primjenjuje, rezultirala je brojnim studijama i priložima koji tematiziraju funkcioniranje delegatskog sistema, realizaciju koncepcije komune i općenarodnu obranu i društvenu samozaštitu. Problemi razoružanja, politika nesvrstanosti i odnosi Istok–Zapad »udarne« su teme u oblasti međunarodnih političkih odnosa. Novi međunarodni ekonomski poredak, kao ključno pitanje perspektive ali i sadašnjosti u međunarodnim ekonomskim odnosima, isto je tako predmet analize. Osim tih »glavnih« tema, časopis je donio i niz ostalih manjih priloga iz spomenutih (ovdje uvjetno uzetih kao grupe problema) područja. U rubrici »Iz historije i teorije političke misli«, koja se u časopisu javlja gotovo redovito, predstavljeni su autori i fenomeni. Isto tako, brojne su recenzije, prikazi i informacije:

a) teorija i praksa političkog sistema SFRJ

Osvrćući se na petnaestogodišnje djelovanje Fakulteta političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu i njegov odgojno-obrazovni i znanstveni razvitak, o dilemama i mogućim pristupima u profiliranju Fakulteta u br. 1/1978. piše D. Rodin (»Problemi političkih nauka u SR Hrvatskoj«). O interesnom organiziranju i legitimnosti izražavanja različitih interesa, na osnovama novog Ustava i ZUR-a, kojima se stvaraju institucionalnonormativne mogućnosti izravnog pristupa različitih interesa i interesnih grupa, u istom broju piše J. Mirić, temeljeći svoja razmatranja na Marxovom polazištu »da su odnosi individuumu odnosi njihova zbiljskog života«.

Tematski blok »Iskustva delegatskog sistema« (3/1978) okuplja priloge sa savjetovanja »SKJ i društveno-politički sistem« koje je održano, 12. V 1978, u organizaciji Politološkog društva Hrvatske. Prilikom istraživanja funkcioniranja i ostvarivanja delegatskog sistema, smatra D. Bilandžić (»Problemi ostvarivanja delegatskog sistema«), kao osnovni metodološki problem javlja se izbor indikatora koji najbolje pokazuju stupanj razvijenosti delegatskog sistema. Poлаzeći od konstatacije da se »samoupravljanje ne može predstaviti kao model« (293), autor se opredjeljuje za tri relevantna indikatora: odlučivanje o uvjetima stjecanja i raspodjeli novostvorene vrijednosti — kao neotuđivo i neprenosivo pravo svih radnika, glavni je kriterij razvijenosti samoupravljanja (293). Isto

* O časopisu *Politička misao* pisala je B. Kašić u ČSP, 1/1978, dajući sumaran prikaz višegodišnjeg opusa (1964—1977). Pri tome je primijenjen pristup podjele tematike na određena područja. S obzirom na mnogo manji opseg brojeva, koji se sada prikazuju (1978. i 1979), isti se pristup ovaj put nije mogao primijeniti, budući da neka tematska područja u ovih 7 brojeva uopće nisu zastupljena.

tako, mogućnost iskazivanja različitih interesa u društvu i stupanj aktivnosti delegacija i delegata u pripremanju odluke, njenom donošenju i kontroli ostvarivanja dogovorene politike, jednako su bitni i valjani indikatori u istraživanju (293), smatra D. Bilandžić. U prilogu »Funkcioniranje i ostvarivanje delegatskog sistema« sažeti su osnovni rezultati istraživanja istraživačkog tima FPN u toku 1976, 1977. i 1978. god. Navedene su polazne osnove i ciljevi istraživanja, izbor istraživačkih postupaka i uzoraka, kao i rezultati istraživanja po glavnim uporišnim točkama sistema. I. Šiber osvrće se na neke ograničavajuće faktore u procesu istraživanja: na problem distance kao jedan od problematičnih elemenata pri donošenju konačnih zaključaka, zatim i na kompleksnu problematiku društvene svijesti i dr. »Da li je stupanj samofinanciranja proširene reprodukcije pokazatelj razvoja samoupravljanja« naslov je priloga N. Rendulića, u kojem autor izražava stav da to nije apsolutan pokazatelj »a osobito ne za proteklo razdoblje od 1954. do 1977. godine, kad su u financiranju proširene reprodukcije dominirali kreditni odnosi« (331). Imajući to na umu, smatra N. Rendulić, treba i istraživanju drukčije pristupiti. O prednostima promjenjivog delegata, što bi otežalo formiranje otuđenih centara moći i još više deprofesionaliziralo javno odlučivanje, piše M. Vujević. U prilogu »Kako dalje razvijati delegatski sistem i samoupravljanje«, Z. Tomac razmatra neka otvorena pitanja delegatskog sistema, pri čemu se odnos stručnih i izvršnopoličkih upravnih institucija, s jedne, i samoupravnih organa, s druge strane, postavlja kao jedan od najelementarnijih. Koliko je to teorijski, toliko je, još više, praktični problem, smatra autor, pri čemu je bitno riješiti dilemu: da li i dalje »energično inzistirati na tome da samoupravljač na različitim razinama odlučuje o svakodnevnom konkretnim interesima, uključujući i odlučivanje o nizu stručnih problema, ili ga prvenstveno usmjeriti na stvarno odlučivanje o globalnim pitanjima društvenih odnosa, stvaranja i raspodjele dohotka, uz davanje veće samostalnosti i odgovornosti stručnim organima u predlaganju i realiziranju tako utvrđene politike« (355). Časopis br. 3 donosi, također iz ove problematike i tekstove M. Miškovića (»Stalno unapređivati suštinu samoupravnog i delegatskog odlučivanja«), I. Perko-Šeparović (»Razvoj i struktura odlučivanja u delegatskom sistemu«), B. Markića (»Artikulacija i integracija interesa u delegatskom sistemu«) i M. Pištala (»Društveno-politički odnosi u komuni«).

Tematika općenarodne obrane i društvene samozaštite u časopisu, br. 4/1978, zastupljena je tekstovima I. Kraljete (»Revolucionarno-klasni karakter općenarodne obrane«), I. Puheka (»Pristup političkom i pravnom proučavanju društvene samozaštite«) i M. Komorskog (»Uloga društva u osposobljavanju mladih za općenarodnu obranu). U istom broju, o novom sistemu odnosa u Federaciji nakon novog Ustava, poglavito o karakteristikama procesa dogovaranja republika i pokrajina, piše M. Vujačić. O gledištima suvremenih teologa na odnos religije i religijskih zajednica prema politici, od 60-ih godina nadalje, u Jugoslaviji, piše I. Cvitković.

Broj 2/1979. donosi prilog D. Bilandžića: »Od snaga narodnih masa do pluralizma samoupravnih interesa«, koji predstavlja In memoriam E. Kardelju, istaknutom revolucionaru, teoretičaru i državniku, čiji su život i djelo utkani u jugoslavensku socijalističku revoluciju. O vrijednosno-motivacijskim aspektima izbora 1945–1978. piše u istom broju I. Šiber. Metodom analize sadržaja (u sredstvima javnog informiranja) na osnovi dviju osnovnih vrsta podataka:

kvantiteta i sadržaj pisanja, istraživanjem se došlo do ovih rezultata: najveća je važnja posvećivana u nas izborima neposredno poslije rata, kasnije je postepeno opadala, sve do 1963, kad je poprimila sadržaj obnove kadrova, a novim Ustavom 1974. izbori dobivaju veći društveni značaj.

Politička misao, br. 3/1979, donosi referate i diskusije sa savjetovanja »Realizacija ustavne koncepcije komunc« (21. VI 1979). B. Caratan i L. Geršković razmatraju teorijske postavke komunalnog sistema: teoriju revolucije, teoriju odumiranja države, radničke demokracije i socijalističkog zajedništva, a o ustavnim određenjima općine piše E. Pusić. Z. Tomac u tekstu »Općina kao samoupravna socijalistička zajednica« polemizira s mišljenjima koja prave bitnu razliku između pojma općine (kao sadašnje društveno-političke zajednice) i pojma komune (u Marxovom smislu, ali kao budućeg zadanog stanja), zastupajući stav da »komunu ostvarujemo kao jedan oblik radničke države ali i kao oblik njezina odumiranja; komunu ostvarujemo i kao samoupravnu zajednicu i kao političku zajednicu« (450). Suprotno misli T. Jantol u tekstu »Komuna i socijalizam«, smatrajući da je »komuna koncept budućnosti, ostvariv s onu stranu sistema kapitalizirane robne proizvodnje i državne vlasti« (469). O zakonitosti razvoja jugoslavenske komune s aspekta historijske i vremenske dimenzije pišu B. Glušćević i V. Vujačić, a o ulozi subjektivnog faktora u razvoju općine piše Z. Mlinar. Iz iste problematike časopis donosi još priloge Č. Grbića, D. Mirčeva i V. Vujačića.

a) međunarodni politički odnosi

U časopisu, br. 1/1978, o koncepcijskim okvirima nove američke vanjskopolitičke strategije (Kissinger, Carter) piše R. Vukadinović. Isti autor u broju 2/1978. piše o problemu naoružanja, koje je »unatoč svih izjava, deklaracija i rezolucija unilateralnog, bilateralnog i multilateralnog karaktera postalo osnovno obilježje razvoja međunarodnih odnosa« (161), i o mogućnostima i pretpostavkama razoružanja. Gledišta i akcije nesvrstanih zemalja u pitanju razoružanja, kao jednog od važnijih puteva ka popuštanju napetosti u svijetu, analizira R. Petković (2/1978). Pregled strukture svjetskih vojnih troškova 1970—1976. donosi prilog P. Strpića, o problemu ograničenja upotrebe konvencionalnih oružja piše O. Šukarić, dok M. Nobilo razmatra probleme proliferacije taktičkog nuklearnog oružja. O sukobu na francuskoj ljevici piše D. Šošić (2/1978). U broju 3/1978. I. Iveković piše o osnivanju Partije rada (Prvi kongres Narodnog pokreta za oslobođenje Angole), M. Sorić prezentira rezultate ankete sa NOP Afrike, a Š. Deren-Antoljak analizira promjene u političkom ponašanju američkih birača u periodu 1950—1970.

R. Petković i R. Vukadinović u broju 4/1978. pišu o gledištima Kine na pokret nesvrstavanja, odnosno na konflikte i suradnju u američko-sovjetskim odnosima, a R. Pavić o odnosu Španjolske i NATO-a. Š. Deren-Antoljak razmatra interesne grupe u američkom političkom sistemu.

»SAD i nesvrstanost« prilog je R. Petkovića, koji zajedno s tekstom R. Vukadinovića »Beogradski sastanak konferencije o evropskoj sigurnosti i suradnji« i poljskog sociologa J. J. Wiatra: »Sociologija međunarodnih odnosa« problematizira aktualne teme međunarodnih političkih odnosa u broju 2/1979.

O ulozi armije u društveno-ekonomskom i političkom preobražaju Meksika u broju 3/1979. piše Deren-Antoljak.

c) međunarodni ekonomski odnosi

O oblicima ekonomske suradnje Istoka i Zapada pišu V. Mileta i M. Dobroczyński u br. 1/1978. O novom međunarodnom ekonomskom poretku s aspekta rumunjske politike slijedi u istom broju tekst J. i M. Avram. Iz teorije ekonomske misli zastupljeno je nekoliko priloga: A. Dragičević piše o klasičnoj i vulgarnoj političkoj ekonomiji u broju 4/1978. a u broju 2/1979. K. Žiborski razmatra Kolmeyerov doprinos marksističkoj teoriji međunarodnih odnosa, dok I. Bošnjarić piše o utjecaju građanskog individualizma u ekonomskoj teoriji. U istom broju V. Mileta piše o zemljama u razvoju i novom međunarodnom ekonomskom poretku.

d) iz historije i teorije političke misli

Broj 1/1978. predstavlja M. Hessa izvornim tekstovima: »Socijalizam i komunizam« (1843), »Posljedice proleTERSKE revolucije« (1847) i prilogom Z. Kučinnara »Istinski socijalizam« Mozesa Hessa. Izbor iz govora predsjednika Tita o problemima razoružanja od prvih poslijeratnih godina do danas, u br. 2/1978. priredio je R. Petković. Broj 3/1978. donosi prilog »Rousseau i jedinstvo vlasti« Đ. Kurtovića i tekstove J. J. Rousseaua: »Pisma sa planine« i »Sedmo pismo« (prev. I. Frangeš). U broju 1/1979. isti je mislilac predstavljen sustavnije: čitav je broj njemu »posvećen«. U tematskom bloku »Rousseau nakon 200 godina« prezentirani su neki izvorni tekstovi, dosad neprevedeni u nas, i prilozi brojnih autora. O temeljnim shvaćanjima i pojmovima Rousseauove političke filozofije piše D. Lalović u tekstu »Poredak slobode — Rousseauovo shvaćanje demokratske političke zajednice«. G. Flego piše o Rousseau i pojmu napretka u tekstu »Demokracija i revolucija«. »Rekonstrukcijske teze o Rousseauovoj filozofiji politike« napisao je Ž. Puhovski. Prezentirani su i tekstovi L. Straussa, G. della Valpea, E. Cassirera i G. W. H. Hegela o Rousseauu (preveli: N. i Ž. Puhovski, D. Lalović, Z. Pavić). Od izvornih tekstova J. J. Rousseaua zastupljeni su: »Rasprava — o znanosti i umjetnosti«, »Rasprava — o političkoj ekonomiji«, i »Nacrt ustava za Korziku« (prev. S. Tamburašev i S. Bjeliš, D. Lalović, B. Brlečić). Blok je upotpunjen odabranom iscrpnom bibliografijom J. J. Rousseaua (J. Petrić).

»Politička misao jakobinske republike« S. Sokola zastupljena je u broju 3/1979.

Katarina Spehnyak

ÖSTERREICHISCHE OSTHEFTE, 1–4, Beč 1979.

U prošloj godini bečki svesci objavili su više od 20 članaka, 16 izvještaja i dosta prikaza-recenzija. Među člancima i jedan »In memoriam« dugogodišnjoj glavnoj urednici tih svezaka, Thorvi Eckhardt, iz pera profesora Plaschka. Posebna bibliografija pokojničkih radova panoramski objelodanjuje sfere njenih interesa, a te su išle od lingvističkih do crkveno i književnohistorijskih (3, 183–197). U istom svesku svoj članak o Gerasimu Zeliću Christian Hannick, docent s bečke slavistike, posvećuje Eckhardtovoj koja ga je uputila na Autobiografiju